

Til Georg Brandes Selskabet: ”Er bæredygtig krig mulig?” 28. marts 2023

Af Susanne Possing

Talsperson

NEJ til Oprustning – JA til Bæredygtig Sikkerhedspolitik

”Er bæredygtig krig mulig?” spørger I til dagens debat.

Men altså: Kan krig overhovedet være bæredygtig?

Gro Harlem Brundtland, moderen til begrebet Bæredygtig udvikling definerede det sådan her: ”En bæredygtig udvikling er en udvikling, som opfylder de nuværende behov, uden at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare.”

Hvis det er det, I har haft i tankerne, så ja. Sådan en vil vi gerne have.

Men altså:

Krig ødelægger. Krig er alt det modsatte af bæredygtighed. Vi kan kalde det forsvar – som medier og politikere gør det herhjemme. Men det er krig, og krig dræber børn, kvinder, mænd, unge, gamle, rige – og fattige især. Krig dræber dyr. Og planter. Krig destruerer menneskeliv, marker, floder, skove, enge. Krig smadrer bygninger, broer, veje, skoler, hospitaler. Havne, landsbyer, soldater, storbyer. Og krig ødelægger klimaet.

Så hvori består det bæredygtige? Jeg kan ikke se det.

Lad os tage et par eksempler:

Putin har i Ukraine-krigen truet med at bruge atomvåben – i strid med FN-pagten. Det er den trussel hele Vestens militære indsats har som omdrejningspunkt. Vi hjælper Ukraine med at forsvare sig med milliarder af dollars og våben, men vi kan ikke selv være der som NATO – det vil udløse en Tredje Verdenskrig.

Hvis Rusland (eller USA, som er det ledende land i NATO) som hver især har mere end 6.000 atomspræghoveder, udløser en atomkrig, er det slut. Alle vil blive ramt, enten som direkte ofre for bomberne og den radioaktive stråling eller på grund af følgevirkningerne.

Men selv hvis vi tror at Putin ikke vil anvende atomvåben (hvad man ikke kan udelukke), er krig stadig den mest miljøskadende aktivitet, der findes.¹ Første og Anden Verdenskrig efterlod 1.6 millioner tons konventionelle våben og ca. 200.000 tons

¹ <https://orf.at/stories/3128002/> Det amerikanske militær er det største forurener i historien, det bruger mere fossilt brændstof og udleder flere drivhusgasser end de fleste mellemstore lande, som fx DK, 51 millioner.

kemiske kampmidler på havbunden i Vesterhavet og Østersøen: Havminer, bomber, giftgasgranater der ruster og afgiver deres gift, som via fiskene havner i maven på os mennesker.²

Alle militære angreb og deres eksplosive efterladenskaber betyder forgiftning af vand og jord, eller forurening af luften. I Ukraine har krigen ødelagt internationalt beskyttede vådområder, nationalparker og hele biosfærer. Den ukrainske befolkning, og alle vi andre lever stadig med truslen om angreb på atomværker.

Et tysk studie viser, at risikoen ved de mange russiske angreb på den ukrainske elforsyning som vi har oplevet denne vinter, kan føre til nedbrud på flere af de fem atomkraftværker der findes i landet. Det vil medføre radioaktive strålinger der svarer til 20 eller op til 100 gange det vi oplevede ved ulykken på Tjernobyl-værket. Læs Svetlana Aleksijevits' Bøn for Tjernobyl om de berørte mennesker og forstå hvad vi taler om her.

Som undersøgelsens hovedforfatter Karl-W. Koch for nylig bemærkede på en konference: ”Man behøver bare tænke på hvilket kaos det vil udløse i nabolandene, herunder Tyskland, Frankrig og Danmark, når millioner af mere eller mindre bestrålede ukrainere vil flygte i vores retning.”³

Krig er anvendelse af militær. De sidste 100 år er alt for mange krige blevet ført for at sikre adgang til billig, rigelig olie, der (som bekendt) er en af de største CO₂-kilder. Så også sådan har krigen sat sit klimaaftryk.

Men det samme gør selve *militærapparaterne*, både i freds- og i krigstid.

Jagerfly, tanks, krigsskibe kører ikke langt på literen. Det er svært at finde opgørelser over udledningerne, da det (efter pres fra bl.a. USA) er frivilligt for staterne, om de vil indrapportere militære udledninger til FN. Men vi har tal for Pentagons CO₂-udledninger *i fredstid* – de er større end hele Danmarks udledninger (som er 45 millioner tons CO₂ årligt). Alene udledningerne fra de *brændstoffer*, som det amerikanske militær fyrer af, svarer til hvad der udledes i Sverige, Portugal eller Danmark. Og her er de 500 oversøiske amerikanske baser ikke engang medregnet (de alene udleder 50 millioner tons CO₂ om året.)

Så er der *den militære industri*: Man skønner, at den udleder 4-7 gange så meget CO₂ som *militæret* selv. Og endelig er der selve *krigen*: Det er endnu sværere at finde opgørelser over de udledninger, som *den* medfører. Men forskere har skønnet at CO₂-udledningerne

² <https://www.fraunhofer.de/de/presse/presseinformation/2018/august/gefahrlische-altlasten-in-nord-und-ostsee.html>

³ <https://gruene-linke.de/2023/01/13/der-brandgefahrlische-russische-energiekrieg-gegen-die-ukraine/>

i forbindelse med USA's krige fra 2001 til 2017 var 1.200 millioner tons CO₂. Det er cirka det samme som hele det danske samfund ledte ud i samme periode.

I får lige en til: I husker Irak-krigen. Tager vi operationerne til lands, til vands og i luften OG transport af personel og transport af materiel og forsyninger, inklusive olie til slagmarken producerede den krig CO₂-udledningerne på i alt 141 millioner tons CO₂.

Så er der ødelæggelsen af boliger og bygninger, hospitaler og skoler, kulturinstitutioner, havne, broer og landområder. Det er ikke bare en økologisk, menneskelig og social katastrofe, men der ligger en økonomisk og klimamæssig regning til de samfund, der skal genopbygges efter en krig. Det gælder også i Ukraine.

Den regning bliver *ikke* gjort op, men uanset om vi har tallene, påvirker udledningerne klimaet. Det samme gør de nylige lækager fra Nord Stream 1 og 2 gasrørledningerne, der udledte fossil gas i mængder svarende til en tredjedel af Danmarks årlige CO₂-udledninger.

*

Lad mig sige lidt om forholdet mellem militære udgifter og viljen til at bruge penge på beskyttelse af miljøet og forhindring af klimakatastrofen. Her er *misforhold* det milde udtryk.

Den enorme stigning i militære udgifter, som verden har oplevet, er ikke kun et resultat af Ukraine-krigen, men har pågået i flere år og for det kan vi takke rivaliseringen om verdens ressourcer mellem især USA, Rusland og Kina. Vi andre små lande hopper på toget, så godt vi kan:

De ni atommagter i verden bruger 73 milliarder dollars på atomvåben om året.

Det svenske fredsforskningsinstitut SIPRI opgør de samlede årlige militære udgifter for alle lande i verden til at være 2.113 milliarder dollars (2021-tal)⁴ Det svarer til 6 milliarder om dagen eller 250 millioner dollars i timen.

Altså mere end 2.000 milliarder dollars. Og det var *før* Putin invaderede Ukraine. Vi ved alle sammen hvad der er sket siden: Oprustningen har nået hidtil usete højder. De mange 'forsvarsmidler' er penge som bl.a. kommer verdens største våbenproducent Lockheed Martin til gode. Et af de firmaer som har stor indflydelse i PENTAGON og på Capitol Hill.

⁴ Kilder: SIPRI, *Yearbook 2022*. ICAN, *Enough is Enough*, 2019

Men alle europæiske, herunder danske, og især amerikanske militærleverandører har kronede dage. Bl.a. gennem NATO lægger USA pres på sine allierede i Europa for at øge forsvarsbudgetterne.

Som sikkerhedspolitiske forskere gør opmærksom på: Vi er i begyndelsen af Den Kolde Krig 2.0, hvor USA, koste hvad det vil, kæmper for at bevare og hævde rollen som den dominerende på verdensmarkedet – i lyset af Kinas voksende økonomiske tilstedeværelse og indflydelse, også i den ikke-vestlige del af verden.

USA har brug for sine allierede i Europa og andre steder i denne kamp for ”den frie verden”. Som vi ved: Danmark stiller op.

For at sætte de militære 2.113 milliarder dollars i perspektiv, gav de rige lande på COP15 i København 2009 et løfte om at sikre klimabistand på 100 milliarder dollars om året fra og med 2020. (DK løfte: 5 mia. kr. om året⁵) Det løfte er endnu ikke blevet indfriet. Joh, sidste efterår greb den danske regering til lommerne og afsatte en slat på 50 millioner kroner i klimaerstatning for tab og skader. Det er *meget* lidt. Ellers har man til at afværge klimakrisen, der hvor den rammer hårdest, siden 2016 taget af de penge der ellers skulle gå til at bekæmpe fattigdom i verden: I 2022 kom cirka 97 % af Danmarks klimabistand fra udviklingsbistanden.⁶

Hvad siger det om ønsket om at bidrage til at afværge klimakatastrofen, for ikke at tale om hensynet til den alarmerende fattigdom og voksende ulighed i det globale syd? Eller til den flygtningekrise som også klimakrisen rundt om i verden til stadighed producerer?

Man ruster op og hælder milliarder af ekstra kroner i forsvaret og dets leverandører. Alt mens uligheden vokser og ødelæggelsen af biodiversiteten og klimakatastroferne fortsætter.

Verden har i dag henved 100 millioner flygtninge. Mere end halvdelen af dem er kvinder. De flygter af alle mulige grunde, krig, fordrivelse, politisk repression. Ifølge Care skete det i 2020 knap 10 millioner gange, at et menneske måtte flygte på grund af krig og konflikt. Det samme skete 30 millioner gange på grund af klimaforandringer og ekstremt vejr. De tal vil ikke blive mindre fremover.

EU gør det, USA gør det, den danske regering gør det – også regeringens seneste sikkerhedspolitiske analyse betragter klimaflygtningene, ikke som mennesker hvis skæbne kalder på omsorg og forebyggelse, men først og fremmest som en trussel mod vores egen sikkerhed. Ingen synes at se at klimakrisen og menneskeflugten hænger sammen – i stedet bygger man hegn og pushback.

⁵ <https://globalfokus.dk/da/nyheder/67-klima-og-baeredygtig-omstilling/711-saadan-finansierer-danmark-sin-klimagaeld>

⁶ <https://care.dk/media/2201/danmark-betaler-ikke-sin-klimabistand.pdf>

Her til sidst:

”Er det muligt at tænke den grønne omstilling og oprustningen sammen?” spørger selskabet til i dag. Men er det egentlig et spørgsmål om man ”kan tænke de to sammen”? Nej. Det er ikke spørgsmålet. For grøn omstilling og oprustning *hænger* allerede sammen.

Det er det der sker lige nu: Det er hvad vores egen regering gør, hvad de gør i USA, i NATO og i EU: man bruger det nye fælles ønske om grøn omstilling, ikke til at løse klimakrisen og de mange konflikter den udløser verden over, men som en uomgængelig løftestang for øget oprustning.

Som chefen for den tyske forsvarslobby BDSV, Hans Atzpódien for nylig sagde (til dagbladet Information): ”Sikkerhed er al bæredygtigheds moder. Uden fred og sikkerhed er der ingen miljømæssig eller social bæredygtighed”⁷ Det er sandt. Men det er også forkert, fordi det her antages, at kun oprustning og en militær sejr over Putin i Ukrainekrigen kan garantere os sikkerheden.

Eller som det hedder i NATOs seneste ”Vurdering af Sikkerhedsrisici forbundet med Klimaforandringerne”⁸: ”Som en alliance hvis opgave er at sikre sine medlemmers sikkerhed, må NATO vurdere denne udfordring, tilpasse sig til den og bidrage til at afbøde dens virkninger, samtidig med at den altid må opretholde den militære effektivitet.”

Det lyder svært. Lidt som at blæse og have mel i munden.

Det betyder da heller ikke andet end at – og jeg citerer:

”Militær effektivitet vedbliver at være NATOs primæropgave. Forværringen af den Euro-atlantiske sikkerhed som følge af Ruslands handlinger og trusler vil medføre væsentlig stigning i antallet af platforme hvor alliancen er aktiv, og det vil betyde forbrug af brændstoffer og dermed drivhusgasudledninger.”

Og man fortsætter, som om man vil sige: men pyt, for: ”vores svar på Ruslands invasion giver os en chance for at bygge energieffektivitet, der reducerer brændsel og logistisk udstyr fremover.” Mao. NATOs engagement i krigen har forbedret muligheden for at operere klimavenligt. Det er næsten som om Stoltenberg her siger: Tak for at ruste op, allierede – sådan kan vi sammen forbedre miljøet. Lad os gøre det.

Dette samtidig med at klima- og biodiversitetskrisen – og den voksende globale ulighed som udløser stadig flere opstande og konflikter – bliver negligeret eller indsatserne skudt foran sig. Er det bæredygtig sikkerhedspolitik? Ikke hvis I spørger mig.

⁷ Dagbladet Information 14.1.2023

⁸ NATO, *The Secretary General's Report, Climate Change and Security Impact Assessment*, 2022